

Aan: Leden Gemeenteraad
Cc: College van B&W

Datum: juni 2014
Betreft: Hoge legesheffing gastouderopvang

Geacht raadslid,

Graag willen wij u informeren over de consequenties van het heffen van hoge leges voor gastouders in uw gemeente. In uw gemeente worden leges geheven van meer dan € 300,-- voor startende gastouders of gastouders die als gevolg van een verhuizing een nieuwe opvanglocatie dienen te registreren in het LRKP. Gastouders hebben echter moeite om deze forse leges op te brengen.

Het voorzieningenniveau in de vorm van het aanbod van gastouderopvang komt hierdoor in uw gemeente in gevaar. Zo blijkt uit onderzoek dat in gemeenten waar leges worden geheven 26% minder gastouders worden geregistreerd in vergelijking met gemeenten waar geen leges worden geheven.

Uw gemeente valt op vanwege de hoge legesheffing. De meerderheid van de Nederlandse gemeenten heffen geen of beperkte leges voor gastouders. In de gemeente Hoogeveen wordt bijvoorbeeld slechts € 78,05 betaald en in de gemeente Rotterdam zelfs helemaal niets.

Uit onderzoek dat wij recentelijk aan de Tweede Kamer hebben aangeboden (zie bijlage) blijkt dat de aanvangsinspectie die wordt uitgevoerd slechts bestaat uit de controle van vier documenten en een huisbezoek dat in veel gevallen maximaal één uur duurt. Soms wordt er helemaal geen huisbezoek afgelegd, maar worden wel kosten in rekening gebracht. Bovendien resulteert meer dan 92% van de aanvragen tot een positief advies en een daadwerkelijke registratie in het LRKP.

Er zijn gemeenten die voor deze (beperkte) werkzaamheden 0,75 uur eigen tijd in rekening brengen á € 23,34 en 1,5 uur van de GGD. Dit zijn ons inziens redelijke tijden en uurtarieven. Wij verzoeken u kritisch te kijken naar de daadwerkelijk bestede uren en het bijbehorende uurtarief van de medewerker(s) binnen uw gemeente en de GGD en hierover in gesprek te gaan met de verantwoordelijke afdeling en de GGD. Wij hebben de ervaring dat de GGD regelmatig standaard vijf of meer uren rekent voor een huisbezoek van één uur en het opstellen van een standaard onderzoeksverslag (toetsingskader).

Ook willen wij u erop wijzen dat uw gemeente jaarlijks een (substantieel) bedrag uit het Gemeentefonds ontvangt voor toezicht en handhaving kinderopvang. Alleen als dit bedrag niet toereikend is om de gemaakte kosten te dekken, mogen gemeenten maximaal kostendekkende leges heffen. Gezien de hoogte van de leges in uw gemeente lijkt het erop dat - ten onrechte - geen rekening wordt gehouden met de inkomsten uit het Gemeentefonds.

Ouders kiezen bewust voor gastouderopvang. Gastouderopvang vindt plaats in een kleinschalige, huiselijke omgeving, namelijk bij de gastouder of bij de kinderen thuis. Daardoor is er meer ruimte voor persoonlijke aandacht voor het kind. Het is van groot belang dat er voor deze ouders voldoende aanbod van gastouders blijft bestaan. Gastouders die de forse leges niet kunnen opbrengen gaan informele opvang aanbieden en verdwijnen in het grijze circuit. Er vindt dan geen controle plaats op de veiligheid en kwaliteit van kinderopvang.

Wij verzoeken u met klem om in de toekomst de leges te verlagen of helemaal te stoppen met het heffen van leges in uw gemeente voor het registreren van gastouders in het LRKP. Dit is in het belang van de kinderen en zorgt voor kwalitatief hoogwaardige en veilige gastouderopvang.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met Jasmijn van Koetsveld (juridischezaken@viaviela.nl of 0622987438).

Met vriendelijke groet,

Hubér Agterberg
Algemeen directeur ViaViela BV

Sebastiaan Dekkers
Algemeen directeur 4Kids BV

viaviela
.nl

4kids

DEFINITIEF ONDERZOEKSRAPPORT

NEGATIEVE EFFECTEN VAN LEGESHEFFINGEN OP HET AANBOD VAN GASTOUDEROPVANG

10 FEBRUARI 2014

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding	6
1.1 Leeswijzer	6
2. Onderzoeksmethode	7
2.1 Vragenlijst	7
3. Respons vragenlijst	8
4. Resultaten	9
4.1 Kosten inspectie en hoogte van leges.....	9
4.2 Aantal aanvragen LRKP	11
4.3 Werking aanvangsinspecties.....	11
4.4 Resultaten aanvangsinspecties	12
5. Conclusies en aanbevelingen.....	15

Samenvatting

Steeds meer gemeenten verhalen de kosten voor de aanvangsinspectie voor opname in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP) op de gastouder door middel van het heffen van leges. De bedragen die hiervoor worden gevraagd lopen sterk uiteen. Zo betaalt een gastouder voor opname in de gemeente Noordoostpolder € 23,50, terwijl een gastouder in Amsterdam een rekening van wel € 759,- krijgt.

De steeds hogere leges schrikken een aanzienlijk aantal potentiële gastouders af.

Uit dit onderzoek blijkt dat het aantal aanvragen tot opname van gastouders in het LRKP na invoering van leges flink is gedaald. Waar gemeenten zonder leges een beperkte daling van 5% zien, ligt dit percentage bij gemeenten met leges veel hoger: 31%. De invoering van leges heeft dus een grote invloed op het aantal aanvragen; voor veel gastouders is deze financiële drempel inmiddels te hoog. Het toekomstige aanbod van kleinschalige opvang van kinderen in een huiselijke omgeving komt hierdoor in gevaar.

Dubbele controles, dubbel werk met zeer gering effect.

Tevens blijkt uit dit onderzoek dat de controles die de GGD uitvoert bij de aanvangsinspectie ook al door het gastouderbureau zijn uitgevoerd. Gastouderbureaus voeren deze controles gedegen en goed uit, blijkt uit dit onderzoek. Op minder dan 1% van de aanvragen bij het onderzochte gastouderbureau voor opname in het LRKP wordt negatief beschikt door gemeenten. Geadviseerd wordt om te onderzoeken hoe hoog het percentage afgewezen aanvragen landelijk is.

Inspectiebezoek duurt één uur, maar er wordt gemiddeld 7,5 uur in rekening gebracht.

Het inspectiebezoek aan de gastouder duurt één uur. Toch declareren gemeenten en de GGD gemiddeld 7,5 uur voor de aanvangsinspectie. De snelst werkende gemeente en GGD hebben gezamenlijk 2,25 uur nodig voor een aanvangsinspectie. De slechtst scorende 14,7 uur. De berekende uurtarieven lopen ook sterk uiteen. De gemeente Hoogezand-Sappemeer berekent € 23,34 per uur en de gemeente Heeze-Leende € 114,- per uur.

Beperk leges: maak gastouderbureaus meer verantwoordelijk en beperk controle door GGD.

Op basis van dit onderzoek moet geconcludeerd worden dat door de hoge leges het aanbod van gastouderopvang daalt en dat deze hoge leges bovendien nauwelijks leiden tot nieuwe inzichten van de GGD in vergelijking met de beoordeling van het gastouderbureau. Daarom worden vier oplossingen voorgesteld om het huidige inspectiebeleid te verlichten en risico gestuurd te maken.

1. Landelijk wordt een maximum gesteld aan het aantal uren dat een GGD en gemeente mogen besteden aan een aanvangsinspectie en/of het maximale bedrag dat zij in rekening mogen brengen aan gastouder(bureaus).

2. Gastouders die reeds met één locatie in het LRKP zijn opgenomen, moeten gemakkelijker een extra locatie kunnen registreren in het LRKP. De inspectie op locatie kan voor deze gevallen geschrapt worden. De gastouder is immers al gecontroleerd en goed bevonden.
3. Als blijkt dat landelijk het percentage afgewezen aanmeldingen net zo gering is als in de steekproef, kan de inspectie op locatie uit alle aanvangsinspecties worden geschrapt en het documentenonderzoek door de gemeente zelf worden uitgevoerd. Het schrappen van het onderzoek op locatie levert gemeenten een fikse kostenbesparing op. Bij 7.500 aanvangsinspecties per jaar á € 400,- is de besparing € 3.000.000. Deze besparing leidt tot lagere leges en de kwaliteit en veiligheid komen niet in het geding.
4. Als blijkt dat landelijk grote verschillen bestaan tussen gastouderbureaus met betrekking tot het percentage afgewezen aanmeldingen, kan gekozen worden voor risico gestuurd toezicht. Gastouders aangemeld door gastouderbureaus die bij de jaarlijkse inspectie goed scoren, komen dan in aanmerking voor een beperkte controle door de gemeente. De gemeente voert bij aanvragen van deze gastouderbureaus alleen het documentenonderzoek uit.

1. Inleiding

Sinds 1 januari 2011 dienen alle gastouders (en de locatie waar gastouderopvang wordt geboden) opgenomen te zijn in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP). Voorafgaand aan de opname in het LRKP moet door de gemeente (GGD) een aanvangsinspectie op de beoogde opvanglocatie worden uitgevoerd. Steeds meer gemeenten heffen leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot opname in het LRKP (en de aanvangsinspectie). Hierdoor wordt een substantiële (financiële) drempel opgeworpen voor zowel startende en bestaande gastouders.

Voor u ligt het rapport van een onderzoek onder verschillende gemeenten binnen Nederland naar aanvangsinspecties bij gastouders. De uitkomsten van dit onderzoek geven inzicht in de hoogtes van de leges die gemeenten heffen om een gastouder in te schrijven en de financiële onderbouwing daarvan en in het nut en de noodzaak van de aanvangsinspecties. In dit rapport worden alternatieven voor de huidige inspectiemethodiek aangeboden waarbij de lasten voor gemeenten en gastouders dalen en tegelijkertijd de kwaliteit van de opvang en de veiligheid van de kinderen geborgd wordt.

Het rapport is opgesteld door Viaviela en 4Kids, twee landelijk opererende gastouderbureaus die ruim 12.000 gastouders begeleiden en verantwoordelijk zijn voor de opvang van 30.000 kinderen. In heel Nederland bezoeken meer dan 100.000 kinderen wekelijks één of meerdere gastouders.

Gastouderopvang voorziet in de behoefte van werkende ouders die bewust kiezen voor kleinschalige en vertrouwde kinderopvang. Gastouders vangen maximaal 6 kinderen tegelijk op. Door deze kleinschalige opvang ontvangen kinderen veel persoonlijke aandacht. De opvang vindt plaats in een huiselijke omgeving en omdat de kinderen altijd door dezelfde gastouder worden opgevangen bouwen ze een relatie op. Dit zijn belangrijke kenmerken van gastouderopvang die kinderen in staat stellen om zich spelenderwijs te ontwikkelen.

Voor ouders die op onregelmatige tijden werken is gastouderopvang een uitkomst. In tegenstelling tot andere vormen van opvang biedt gastouderopvang flexibele haal- en brengtijden. Ook betalen ouders alleen voor afgenomen uren en niet voor dagdelen.

1.1 Leeswijzer

De opbouw van dit rapport is als volgt: in de inleiding en hoofdstuk twee wordt uitgelegd hoe het onderzoek is uitgevoerd. In het derde hoofdstuk wordt de respons gepresenteerd. Vervolgens komen in hoofdstuk 4 uitgebreid de resultaten aan bod. Allereerst wordt in paragraaf 4.1 in vogelvlucht een overzicht gegeven van de hoogtes van de leges en de inzichtelijkheid van de financiële middelen die gemeenten ontvangen in duidelijke tabellen. Vervolgens wordt in paragraaf 4.2 gekeken wat het heffen van leges voor invloed heeft op het aantal aanmeldingen voor het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen. In paragraaf 4.3 wordt kort uitgelegd hoe de inspecties werken, en tot slot wordt in 4.4 een overzicht gegeven van de resultaten van de aanvangsinspecties.

2. Onderzoeksmethode

Het onderzoek bestaat uit een vragenlijst aan gemeenten en analyse van data uit verschillende bronnen. Eind maart 2013 is naar verschillende gemeenten in Nederland een brief gestuurd met een vragenlijst betreffende eventuele legesheffing. Met de antwoorden is inzicht verkregen in de leges die al dan niet geheven worden door de gemeente. Indien er niet of niet volledig gereageerd werd op het informatieverzoek, is er herhaaldelijk een rappel verzonden. De totale responsperiode bedroeg drieënhalve maand.

Naast deze vragenlijst is er bij dit onderzoek gebruik gemaakt van ervaringen van gastouders en medewerkers van Viaviela en 4Kids. Ook is er gebruik gemaakt van de LRKP-informatie van Viaviela en 4Kids, en van informatie rechtstreeks afkomstig uit het LRKP. Ook de lijst die de Branchevereniging Kinderopvang periodiek opstelt met gemeentes die leges heffen is betrokken bij dit onderzoek. Tot slot is er gekeken naar literatuur betreffende de legesheffing voor gastouderopvang.

2.1 Vragenlijst

De vragenlijst voor de gemeenten is opgesteld door Marcel Verkuijlen, algemeen directeur van Viaviela, en Sebastiaan Dekkers, algemeen directeur van 4Kids. De vragenlijst is er op gericht om te achterhalen welke gemeenten leges heffen en hoe hoog deze leges zijn. Daarnaast heeft de vragenlijst tot doel om inzicht te krijgen in de kosten die een gemeente daadwerkelijk maakt, de bekostiging die zij daarvoor krijgt vanuit het gemeentefonds en in hoeverre het heffen van leges invloed heeft op het aantal nieuwe aanvragen tot opname in het LRKP.

De vragenlijst bestaat uit drie delen. Ten eerste wordt gemeenten gevraagd of, en hoeveel leges er geheven worden. Vervolgens wordt er gevraagd om een aantal gegevens welke inzicht geven in de daadwerkelijk gemaakte kosten. In het derde onderdeel van de vragenlijst wordt gevraagd naar het aantal aanmeldingen. Gemeenten waarvan bekend was dat ze leges heffen, is gevraagd naar het aantal aanmeldingen in de 365 dagen voorafgaand aan het heffen van leges, en de 365 dagen na invoering van leges. Gemeenten waarvan bekend was dat er geen leges geheven worden, is gevraagd om per jaar een overzicht te geven.

3. Respons vragenlijst

Responspercentages geven weer hoeveel van de benaderde gemeenten de vragenlijst daadwerkelijk hebben ingevuld. Een hoge respons betekent een grotere kans dat de meningen van alle gemeenten goed vertegenwoordigd worden in het onderzoek. Tabel 3.1 toont de respons.

Het responspercentage voor dit onderzoek bedraagt 89%, van de 100 benaderde gemeenten hebben er 89 gereageerd op ons verzoek om informatie. In de bijlage zijn de gemeenten die meegewerkt hebben aan dit onderzoek weergegeven.

Tabel 3.1: Responsoverzicht

	Aantal brieven	Aantal reacties	Respons percentage
Gemeenten met leges	57	52	91,23%
Gemeenten zonder leges	43	37	86,05%
Totaal	100	89	89%

4. Resultaten

4.1 Kosten inspectie en hoogte van leges

Van de 89 gemeenten die hebben gereageerd, gaven 52 aan leges te heffen. Bij deze gemeenten wordt er in 2013 gemiddeld ongeveer € 400 gerekend voor een aanvraag (zie **tabel 4.1**). Uit de gegevens blijkt echter dat de bedragen sterk uiteen lopen. Waar sommige gemeenten slechts een paar tientjes rekenen, loopt dit bedrag in andere gemeenten op tot boven €1.000 (zie **tabel 4.2**).

Tabel 4.1: Gemiddelde leges

	Kosten
2012	€ 337,59
2013	€ 404,69

Tabel 4.2: Hoogste en laagste leges bij gemeenten met leges

	2012	2013
Laagste	€ 22,60	€ 23,05
Hoogste	€ 1006,00	€ 1007,00

Voor opname van een gastouder/opvanglocatie in het LRKP maken gemeenten verschillende kosten. De aanvangsinspectie wordt uitgevoerd door de GGD en de GGD brengt hiervoor kosten in rekening bij de gemeente. Daarnaast maken de gemeenten zelf kosten voor de tijd die besteed wordt aan de verwerking van de aanvraag. Deze gemiddelde kosten zijn te vinden in **tabel 4.3**.

Tabel 4.3: Gemiddelde kosten per aanvraag

	Kosten
GGD	€ 400,17
Gemeente	€ 165,69
Totaal	€ 565,86

Gemeenten ontvangen jaarlijks een bedrag uit het gemeentefonds voor toezicht en handhaving van kinderopvang. Uit de reacties van de aangeschreven gemeenten blijkt dat dit bedrag de afgelopen twee jaar gedaald is (zie **tabel 4.4**). Steeds meer gemeenten beginnen met het heffen van leges. Waar er eind 2010 nog maar in 2 gemeenten leges werden geheven, ligt dit aantal in 2013 al op 87. Ook uit cijfers van de branchevereniging Kinderopvang blijkt dat het aantal gemeenten dat leges heft nog altijd toeneemt. In **tabel 4.5** is te zien hoeveel gemeenten er in ieder jaar leges heffen.

Tabel 4.4: Gemiddelde bedragen ontvangen van gemeentefonds per gemeente

	Ontvangen
2011	€ 75.053,96
2012	€ 65.697,55
2013	€ 65.192,19

Tabel 4.5: Totaal aantal gemeenten die leges heffen

	Aantal
2010	2*
2011	6*
2012	51**
2013	87**

* opgemaakt uit reacties gemeenten

** opgemaakt uit periodiek overzicht Leges kinderopvang per gemeente van de Branchevereniging Kinderopvang

De jaarlijkse bijdrage die gemeenten uit het gemeentefonds ontvangen, dient naar de mening van de auteurs, net als de uitgaven voor registraties, inzichtelijk te zijn. Alleen op deze manier kan gecontroleerd worden of gemeenten geen hogere leges heffen dan de kosten die worden gemaakt in verband met een aanvraag tot opname in het LRKP. Uit **tabel 4.6** blijkt echter dat deze inkomsten en uitgaven bij een groot deel van de gemeenten onvoldoende inzichtelijk zijn. Slechts bij 36,5% van de respondenten wordt een volledig overzicht gegeven van de inkomsten en uitgaven.

Bij de 19 gemeenten die een inzichtelijk financieel overzicht kunnen overhandigen, blijkt dat er 15 niet genoeg hebben aan de bijdrage die geleverd wordt vanuit het gemeentefonds. De overige vier gemeenten blijken minder uit te geven dan wat vanuit het fonds binnen komt. Deze gemeenten hebben dus meer legesinkomsten dan noodzakelijk voor het verwerken van de aanvragen.

Tabel 4.6 Overzichtelijkheid inkomsten en uitgaven gemeenten met leges

	Aantal gemeenten
Totaal	52
Inzichtelijke inkomsten en uitgaven	19
Niet inzichtelijke inkomsten en uitgaven	16
Niet inzichtelijke uitgaven	32
Niet inzichtelijke inkomsten	17
Meer uitgaven dan inkomsten gemeentefonds	15
Meer inkomsten gemeentefonds dan uitgaven	4

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in het verleden aangegeven het niet wenselijk te vinden dat gemeenten leges in rekening brengen. "Gemeenten zijn daar echter wel toe bevoegd. In de gemeentewet is bepaald dat gemeenten rechten mogen heffen voor diensten, maar daarop geen winst mogen maken."¹ De ervaring van de auteurs is dat gemeenten deze regel op diverse manieren uitleggen. Grosso modo zijn er drie benaderingen:

1. De hoogte van de leges mag niet hoger zijn dan de daadwerkelijke kosten van de aanvangsinspectie.
2. Het totaal aan inkomsten voor de inspecties van kinderopvang mag op jaarbasis niet hoger zijn dan de kosten die daarmee gemoeid zijn. Dit bevat dus ook de inkomsten uit het gemeentefonds en de kosten van inspecties na aanvangsdatum.

¹ Beantwoording Kamervragen van de leden Van Hijum (CDA) en Straus (VVD) over gemeentelijke leges voor opname gastouders in het Landelijk Register Kinderopvang - 4 april 2011.

3. De hoogte van alle leges die in een gemeente geheven worden, mogen niet hoger zijn dan de totale kosten die gemoeid zijn met de levering van de bijbehorende dienstverlening.

De verschillende benaderingen van gemeenten verklaren wellicht waarom de hoogte van de leges tussen gemeenten zo uiteen loopt. Desalniettemin maakt dit het voor gastouders niet eenvoudiger om te begrijpen waarom zij in de ene gemeente zich gratis kunnen laten inschrijven in het LRKP, terwijl zij in de andere gemeente meer dan € 1000 kwijt zijn.

4.2 Aantal aanvragen LRKP

Om te beoordelen of het heffen van leges invloed heeft op het aantal nieuwe aanvragen tot opname in het LRKP, is gemeenten gevraagd aan te geven hoeveel aanvragen er de 365 dagen voor de invoering van leges binnen zijn gekomen en hoeveel aanvragen er zijn gedaan de 365 dagen na het invoeren van de legesheffing. Uit onze steekproef blijkt dat het aantal aanvragen bij gemeenten die in 2012 zijn gestart met het heffen van leges in 2012 met 31% is afgenomen ten opzichte van 2011 (zie **tabel 4.7**). Om dit te vergelijken met gemeenten waar geen leges wordt geheven is hen gevraagd het totaal aantal aanvragen per jaar te vermelden. Hieruit blijkt dat ook hier het aantal aanvragen is afgenomen in 2012, echter slechts met 5% (zie **tabel 4.8**).

Tabel 4.7: Aantal aanvragen 365 dagen voor en na de invoering van leges (gemeenten die in 2012 zijn begonnen met legesheffing)

	Voor legesinvoering	Na legesinvoering
Totaal	656	453
Gemiddeld	33	23
Vershil	-203	
Vershil in %	-31%	

Tabel 4.8: Verschil aantal aanmeldingen 2011 en 2012 bij steekproef gemeenten zonder leges

	2011	2012
Totaal	793	751
Gemiddeld	24,8	23,5
Vershil	-42	
Vershil in %	-5%	

4.3 Werking aanvangsinspecties

Voordat een gastouderbureau een voorziening voor gastouderopvang (de combinatie van gastouder en opvanglocatie) aanmeldt voor opname in het LRKP, voert zij alle controles uit die daarna door de GGD nogmaals worden gecontroleerd. Onder verantwoordelijkheid van het gastouderbureau worden alle vereiste documenten verzameld (diploma, certificaat Eerste Hulp aan Kinderen, VOG(s) en legitimatiebewijs), de opvanglocatie wordt geïnspecteerd op veiligheid, roken en hygiëne en er worden één of meerdere intakegesprekken met de gastouder gevoerd om te achterhalen of de gastouder voldoende kennis en motivatie heeft om gastouder te worden. Gastouderbureaus zijn hier al vele jaren wettelijk toe verplicht en zijn hier zeer ervaren in. De GGD controleert bovendien

jaarlijks bij de inspectie van het gastouderbureau of deze bovenstaande taken naar behoren uitvoert. Tot slot kunnen gemeenten en GGD's sinds 1 juli 2013 gastouderbureaus waarvan gastouders niet goed functioneren direct aanspreken.

Nadat een gastouderbureau een voorziening voor gastouderopvang heeft aangemeld voor opname in het LRKP, geeft de gemeente die verantwoordelijk is voor de afhandeling van de aanvraag, opdracht aan de GGD om een aanvangsinspectie uit te voeren. De aanvangsinspectie bestaat uit een documentenonderzoek en een onderzoek op locatie. Het documentenonderzoek wordt door de meeste gemeenten zelf uitgevoerd (al dan niet informeel) alvorens de inspectieopdracht wordt gegeven aan de GGD. Dit bestaat (onder meer) uit het controleren van de aanvraag op aanwezigheid van het juiste diploma, de VOG's en een geldig certificaat Eerste Hulp aan Kinderen. Het onderzoek van de opvanglocatie wordt uitgevoerd door de GGD. Dit onderzoek duurt één uur. Naar aanleiding van de onderzoeken volgt een positief of negatief conceptadvies van de GGD aan de gemeente om de gastouder al dan niet op te nemen in het LRKP. Indien het een negatief conceptadvies betreft, kan het gastouderbureau een zienswijze indienen, waarin zij bijvoorbeeld aangeeft dat de geconstateerde gebreken inmiddels verholpen zijn. Het conceptadvies wordt voorzien van de zienswijze en omgezet in een definitief advies. Dit gaat naar de gemeente die vervolgens een beschikking afgeeft.

Ondanks dat het documentenonderzoek beperkt is en het bezoek aan de opvanglocatie een uur duurt, rekenen GGD en gemeenten een veelvoud van deze uren (zie **tabel 4.9**). Bovendien loopt het aantal gedeclareerde uren sterk uiteen. Ook de berekende uurtarieven verschillen sterk. De gemeente Hoogezand-Sappemeer rekent € 23,34 per uur terwijl de gemeente Heeze-Leende € 114,- per uur rekent.

Tabel 4.9: Aantal gerekende uren t.b.v. de inspectie

	Gemeente	GGD
Gemiddeld aantal gerekende uren	2,6	4,9
Laagste aantal uur	0,75	1,5
Hoogste aantal uur	6,7	8

Iedere keer als een gastouder van opvanglocatie wijzigt of op een nieuw adres kinderen wil opvangen, dient er een nieuwe aanvraag gedaan te worden voor de registratie van een voorziening van gastouderopvang, waarna de volledige procedure dient te worden doorlopen.

4.4 Resultaten aanvangsinspecties

Op basis van de gegevens uit de databases van ViaViela en 4Kids kon worden nagegaan welke aanvragen voor opname in het LRKP vanuit de gastouderbureaus zijn gedaan (zie **tabel 4.10**). Hieruit blijkt dat het aantal aanvragen dat resulteert in een negatieve beschikking zeer klein is. In 2012 bedroeg dit 0,75%, in 2013 slechts 0,5%.

Tabel 4.10: Aantal aanmeldingen vs. aantal inschrijvingen Viaviela / 4Kids

	Aanvragen '12	Negatief beschikt '12	Aanvragen '13*	Negatief beschikt '13**
Viaviela	932	6	319	2
4Kids	517	5	304	1
Totaal	1449	11	623	3
% negatief beschikt	0,75%		0,5%	

* Aanmeldingen t/m 23 juni 2013.

** Negatief beschikt vanwege: RI&E kwijt, vaatwastabletten in keukenkastje, roken op zolder

Ter controle is gemeenten gevraagd naar het aantal aanvragen voor opname in het LRKP. Wanneer er vervolgens gekeken wordt naar nieuwe inschrijvingen in het LRKP over dezelfde periode plus twee maanden, kan geschat worden hoeveel van de aanmeldingen daadwerkelijk hebben geleid tot inschrijving en hoeveel aanmeldingen negatief beoordeeld zijn. Uit **tabel 4.11** blijkt dat er in totaal 409 aanmeldingen zijn gedaan over 2012 en van maart 2012 tot en met februari 2013 zijn er 412 opvanglocaties daadwerkelijk geregistreerd in de onderzochte gemeenten.

Uit zowel de gegevens uit de databases van Viaviela en 4Kids, als uit de gegevens van gemeenten en het LRKP, blijkt dat nagenoeg alle aanvragen leiden tot de daadwerkelijke opname van de opvanglocatie in het LRKP.

Uit cijfers van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid blijkt dat landelijk in 2012 8.880 aanvragen zijn gedaan voor opname in het LRKP en dat 686 aanvragen niet zijn afgerond (7,7%). Dit aantal bevat echter ook het aantal tussentijds ingetrokken aanvragen in verband met bijvoorbeeld verhuizing van de (gast)ouder of het niet doorgaan van de opvang. Uitgezocht dient te worden hoeveel aanvragen landelijk daadwerkelijk negatief beschikt zijn als gevolg van het niet voldoen aan de kwaliteitseisen.

Tabel 4.11: Verschil aantal aanmeldingen bij gemeenten jan 2012 – dec 2012 en inschrijving mrt 2012 - feb 2013 in LRKP

	Aantal aanmeldingen LRKP volgens gemeenten, N=2012	Aantal inschrijvingen LRKP, N+2 maand
Buren	4	9
Capelle aan den IJssel	19	26
Cranendonck	17	17
De Bilt	35	27
Den Haag	212	194
Hellendoorn	42	45
Hoogeveen	42	57
Hoogezand-Sappemeer	18	17
Koggenland	7	11
Landerd	13	9
Totaal	409	412
Verschil	3	
Verschil in %	0,7%	

Zoals gezegd brengt de GGD op verzoek van de gemeente een advies uit over de aanvraag voor opname in het LRKP. In **tabel 4.12** is te zien hoe het aantal van vijf negatieve beschikkingen van 4Kids in 2012 tot stand kwam. Van de 517 aanvragen in 2012, is er slechts 16 keer alleen een negatief advies op het documentenonderzoek afgegeven en 19 keer alleen een negatief advies naar aanleiding van het onderzoek op locatie. In twee gevallen werd zowel het documentenonderzoek als het onderzoek op locatie een negatief advies afgegeven. In totaal komt dit neer op 7,2%. Uiteindelijk bleek het overgrote deel van de tekortkomingen dermate klein, of eenvoudig te verhelpen dat de gemeente in slechts 0,8% (5 aanvragen) negatief beschikte. Uiteindelijk zijn van deze vijf aanvragen vier alsnog in het LRKP geregistreerd.

Tabel 4.12 Negatieve beoordelingen GGD 2012 aanmeldingen door 4Kids

	Totaal	Percentage
Aantal aanvragen 4Kids	517	100%
Alleen TKA negatief	16	3,1%
Alleen TKB negatief	19	3,7%
TKA + TKB negatief	2	0,4%
Zienswijze negatief beoordeeld	8	1,5%
Beschikking negatief	5	0,8%
Bezwaarschrift negatief beoordeeld	3	0,6%
Opnieuw aangemeld, nu wel ingeschreven	4	0,8%

5. Conclusies en aanbevelingen

1. De ene gemeente is de andere niet, gastouders in dure gemeenten zijn de dupe.

Uit voorgaand onderzoek blijkt dat er nogal wat verschillen bestaan ten aanzien van legesheffing tussen de verschillende gemeenten voor het registreren van een voorziening voor gastouderopvang. Waar sommige gemeenten geen leges heffen, kan dit bedrag bij anderen oplopen tot meer dan € 759,-. Niet alle gemeentes die leges heffen, hebben een tekort aan middelen om alle inspecties uit te voeren. Voor de gastouder is het heffen van hoge leges moeilijk te begrijpen, omdat de daadwerkelijke inspectiebezoek aan de gastouder maar één uur duurt.

2. De steeds hogere leges schrikken een aanzienlijk aantal potentiële gastouders af.

Wanneer er op basis van de respons op de vragenlijst gekeken wordt naar het aantal aanvragen voor een registratie, blijkt dit sinds 2011 te zijn gedaald. Er is echter een flink verschil tussen gemeenten met of zonder leges. Waar gemeenten zonder leges een daling hebben gezien van 5%, ligt dit bij gemeenten die leges ingevoerd hebben op 31%.

3. Dubbele controles, dubbel werk met zeer gering effect.

Voordat gastouders door het gastouderbureau worden aangemeld voor registratie in het LRKP voert het gastouderbureau een documentencontrole uit, controleert het de opvanglocatie op veiligheid, hygiëne en roken en voert het één of meerdere intakegesprekken met de gastouder om de kennis en motivatie van de gastouder te toetsen. Na aanmelding voert de GGD een aantal van deze controles nog eens uit. Daarnaast controleert de GGD tijdens de jaarlijkse inspectie van het gastouderbureau nog eens of het gastouderbureau alle controles voor aanvang van de gastouderopvang goed uitvoert en voert zij steekproeven uit onder aangesloten gastouders. Bovendien kunnen gastouderbureaus waarvan gastouders niet goed functioneren daarop direct worden aangesproken door de GGD en gemeente. Uit de steekproef blijkt dat uiteindelijk één van de 517 aanmeldingen niet in het LRKP is geregistreerd. Onderzocht dient te worden hoeveel aanmeldingen landelijk uiteindelijk niet geregistreerd worden door tekortkomingen aan de voorziening van gastouderopvang.

4. Inspectiebezoek duurt één uur, maar er wordt gemiddeld 7,5 uur in rekening gebracht

Het huisbezoek zelf duurt één uur. In slechts 7,2% van de onderzochte gevallen diende na het huisbezoek een negatief inspectierapport te worden opgemaakt en een adviestraject en/of handhavingstraject te worden opgestart. Uit het onderzoek blijkt dat gemeenten gemiddeld toch 2,6 uur declareren voor de ambtelijke verwerking en de GGD 4,9 uur voor de inspectie. Dit is gezamenlijk 7,5 uur per aanmelding. De gedeclareerde uren verschillen sterk. De snelst werkende gemeente en GGD hebben gezamenlijk 2,25 uur nodig voor een aanvangsinspectie. De slechtst scorende 14,7 uur. Ook de berekende uurtarieven verschillen sterk. De gemeente Hoogezand-Sappemeer rekent € 23,34 per uur terwijl de gemeente Heeze-Leende € 114 per uur rekent.

5. Beperk leges: maak gastouderbureaus meer verantwoordelijk en beperk controle GGD.

Op basis van dit onderzoek moet geconcludeerd worden dat de hoge leges die gepaard gaan met de aanvangsinspectie bij gastouders door de GGD niet in verhouding staan met de resultaten die hiermee worden behaald. Er worden vier oplossingen voorgesteld om het huidige inspectiebeleid te verlichten en risico gestuurd te maken.

1. Landelijk wordt een maximum gesteld aan het aantal uren dat een GGD en gemeente mogen besteden aan een aanvangsinspectie en/of het maximale bedrag dat zij in rekening mogen brengen aan gastouder(bureaus).
2. Gastouders die reeds met één locatie in het LRKP zijn opgenomen, moeten gemakkelijker een extra locatie kunnen registreren in het LRKP. Toetsingskader B kan voor deze gevallen geschrapt worden. De gastouder is immers al gecontroleerd en goed bevonden. Het enige dat verandert, is de woning waar de opvang plaatsvindt (in veel gevallen de woning waar het kind woont).
3. Als blijkt dat landelijk het percentage afgewezen aanmeldingen even laag ligt als in de steekproef, kan het toetsingskader B uit alle aanvangsinspecties worden geschrapt en de uitvoering van toetsingskader A verplaatst worden naar de gemeente zelf. Toetsingskader B omvat het kostbare huisbezoek aan de gastouder. Het schrappen van toetsingskader B levert gemeenten een fikse kostenbesparing op. Bij 7.500 aanvangsinspecties per jaar á € 400,- is de besparing € 3.000.000. Deze besparing zal leiden tot lagere leges, omdat leges niet meer dan kostendekkend mogen zijn. De besparing gaat niet ten koste van de kwaliteit. De noodzakelijke controles worden nog steeds uitgevoerd, alleen niet twee keer en de kwaliteit van de controles is en blijft geborgd.
4. Blijkt uit het landelijke onderzoek zoals genoemd in alinea 3 dat er grote verschillen bestaan tussen gastouderbureaus met betrekking tot het percentage succesvolle aanmeldingen? Dan kan gekozen worden voor risico gestuurd toezicht. Gastouders aangemeld door gastouderbureaus die bij de jaarlijkse inspectie goed scoren, komen dan in aanmerking voor een beperkte controle door de gemeente. De gemeente voert bij aanvragen van deze gastouderbureaus het huidige toetsingskader A uit. Gastouderbureaus die slecht scoren tijdens de jaarlijkse inspectie komen niet in aanmerking voor 'lichte' aanvangsinspecties met daarbij behorende lagere leges. Door hun aangemelde gastouders worden zowel op inspectiekader A als B getoetst. Deze gastouderbureaus worden zo onaantrekkelijker omdat zij de duurdere aanvangsinspecties moeten doorbelasten aan de (gast)ouders.

Bijlage – Gemeenten die hebben meegewerkt aan het onderzoek

Met leges

Albrandswaard
Almere
Amsterdam
Appingedam
Asten
Baarn
Beuningen
Blaricum
Boekel
Boxmeer
Brunssum
Buren
Capelle aan den IJssel
Cranendonck
De Bilt
Delfzijl
Den Haag
Deurne
Dongeradeel
Drechterland
Eemnes
Gemert-Bakel
Haaren
Haarlem
Haarlemmermeer
Heeze-Leende
Heiloo
Hellendoorn
Hoogeveen
Hoogezand-Sappemeer
Koggenland
Landerd
Laren
Lelystad
Leusden
Loon op Zand
Loppersum
Medemblik
Neerijnen
Noordoostpolder
Noordwijkerhout
Nuenen
Oirschot
Oisterwijk
Reusel-De Mierden

De Ronde Venen
Sint Anthonis
Sint Oedenrode
Stichtse Vecht
Veldhoven
West Maas en Waal
Wijdmeren

Zonder leges

Aalsmeer
Aalten
Achtkarpsen
Alkmaar
Almelo
Alphen aan den Rijn
Amstelveen
Apeldoorn
Arnhem
Assen
Barneveld
Beek
Bergen
Bergen op Zoom
Berkelland
Bernheze
Beverwijk
Bloemendaal
Boarnsterhim
Bodegraven
Borger-Odoorn
Borne
Borsele
Boskoop
Breda
Brummen
Bunnik
Bunschoten
Castricum
Cromstrijen
Culemborg
Dalfsen
Dantumadiel
De Friese Meren
Heerhugowaard
Kampen
Losser

